

Maartje Wortel

ER MOET IETS
GEBEUREN

Verhalen



DAS MAG UITGEVERS



Maartje Wortel (1982) werd geboren in Eemnes. Ze werd van de School voor Journalistiek gestuurd omdat ze te veel verzon. Inmiddels is ze als schrijver uitgegroeid tot het meest kenmerkende gezicht van haar generatie. Voor haar debuut *Dit is jouw huis* ontving ze de Anton Wachterprijs en haar laatste roman, *IJstijd*, won de BNG Literatuurprijs.

OVERIGE BOEKEN VAN MAARTJE WORTEL

Dit is jouw huis (2009, verhalen)

Half mens (2011, roman)

Ijstijd (2014, roman)

Voor Daniël en Toine
Niets zomaar

G

Deze uitgave kwam tot stand met medewerking van Van Grunsven
Creative Management, zie ook www.vangrunsvencm.com

© Maartje Wortel 2015

Eerste druk: november 2015

Tweede druk: december 2015

Art direction: Toine Donk

Omslagontwerp: Studio Vruchtvees

Productiebegeleiding: Tim Beijer

Foto auteur: Keke Keukelaar

Opmaak: Mat-zet bv, Soest

NUR 301

www.dasmag.nl

www.maartjewortel.nl

‘Een edelman als Balthus weet dat je een kamer
nooit helemaal in balans mag brengen, anders
krijg je het onbeweeglijke.’

K. Schippers. *Voor jou.*

INHOUD

Het kamp	11
Daar is de hond	33
Tomer en Elias	43
Er moet iets gebeuren	63
De schrijver II	71
Een honger te stillen	125
Een kleine planeet	139
Als de dingen beginnen te draaien	149
Nachtruiters	157
De vogels achterna	181
Het is al gebeurd	195
Hoe het was	217
Niemand gered	231

HET KAMP

Eigenlijk ging het al lang niet echt goed met me. Helemaal niet goed zelfs. In het begin deed ik er nog weleens geheimzinnig over, maar daarna zei ik gewoon tegen iedereen die het horen wilde dat ik het allemaal vrij moeilijk vond: doorgaan. Iemand zei dat hij me therapie kon aanraden.

Wat voor therapie? vroeg ik. Ik durfde niet te zeggen dat ik al bijna alles had geprobeerd, dat niet alleen ik, maar ook mijn laatste therapeut de moed had opgegeven.

Die laatste: het was een lieve vrouw, misschien iets te lief voor een therapeut. Bij het eerste bezoek zei ze: Ik ben geen therapeut maar een behandelaar, ik ga je behandelen. Ze vroeg: Hoe wil je behandeld worden?

Ik keek naar de posters aan de muur. Het waren affiches van tentoonstellingen van het Singer Museum in Laren. De lieve vrouw moest, afgaande op die affiches, al jaren praktijk houden, maar toch zag ze er niet al te oud uit. Misschien was ze zelfs aantrekkelijk. Haar haar was slordig en toch sierlijk opgestoken. Ze droeg een ruimzittend roze colbert, eron-

der een licht doorschijnende witte blouse, en het leek of ze geen bh droeg. Ze had ook geen bh nodig.

Het heeft er nu de schijn van dat ik afgeleid was, dat ik er lang over deed om een antwoord op haar vraag te geven, maar mijn blik gleed binnen één seconde door de ruimte, zodat ik begreep waar ik was en wie ik tegenover me had, en vrijwel direct zei ik tegen mijn nieuwe behandelaar, iets harder dan mijn bedoeling was: Als mezelf.

De lieve vrouw legde haar bleke, doorschijnende handen, bijna net zo doorschijnend als de blouse, op haar schoot. Het zag er nogal onnatuurlijk uit, alsof ze een nieuwslezeres was uit de tijd dat nieuwslezeressen nog gewoon achter een desk zaten en zij nu het allerslechtste nieuws van de wereld voor een miljoenenpubliek moest gaan voorlezen. Haar ogen kregen een bepaalde gloed, wel mooi, alsof de zon erin scheen, maar ook waanzinnig, alsof die zon tegelijkertijd de hel was.

Dat heb ik nog nooit gehoord, zei ze. Dat heeft nog nooit iemand tegen me gezegd.

O, zei ik eerst. De behandelaar keek me nog altijd op een vreemde manier aan, dus ik zei snel, alsof ik haar gerust moest stellen: Die dingen gebeuren. En daarna dacht ik, nog terwijl ik die woorden uitsprak, dat het háár misschien wel uitmaakte dat er nog nooit iemand was geweest die dat tegen haar had gezegd, en ik vroeg me af of ik nu schuld had aan iets, of ik al meteen met mijn eerste antwoord de hele therapie in de war had geschopt.

De behandelaar schraapte haar keel, ze had zichzelf herpakt en sprak met een zuivere, krachtige stem: Als jezelf, dus. Goed. Dan gaan we daarmee aan de slag.

In mijn hoofd zag ik voor me hoe we allebei onze mouwen opstroopten en aan een klus begonnen die veel inspanning zou vergen, maar die we desalniettemin tot een goed einde zouden brengen.

Een paar maanden lang heb ik iedere vrijdagochtend met de lieve behandelaar gepraat. Meestal ging het in het begin van de week redelijk goed met me, niet fantastisch, maar wel oké, zoals het grootste gedeelte van de wereldbevolking zich doorgaans voelt. Maar op vrijdag, als ik na het gesprek met de behandelaar haar kamer uit stapte, de deur achter me sloot, de frisse lucht in, terug naar het leven van alledag, was ik doodmoe, alsof de behandelaar me iets had ontnomen. Het was alsof ik een stuk van mijn hart bij haar had achtergelaten. Zo voelde het letterlijk; een deel van mijn hart lag nog ergens bij haar in de kamer met de posters van het Singer Museum, op haar grote glanzende bureau, een object waarmee ze haar andere cliënten – ze wilde ons geen patiënten noemen – zou confronteren.

Wat is dit?

Vlees, denk ik. Zo ziet het er in ieder geval uit.

Bijna.

Ik weet het niet.

Kijk goed.

Geen idee.

Kijk beter.

Een deel van een hart?

Precies. En wat denk je daarbij?

Dat er nu iemand dood is?

Jij denkt aan de dood als je een hart ziet, dat is interessant.

Er loopt nu iemand rond met een gat in zijn hart, dat was het eerste wat ik dacht. Niemand kan leven zonder een heel hart, vandaar dat ik vervolgens bij de dood uitkwam.

Je eerste gedachte was juist. Waarom sprak je die niet hardop uit? Er loopt nu iemand zonder hart rond. Zo is het. En wat denk je dat dat betekent?

Iedere keer opnieuw verbaasde ik me erover hoe mijn lichaam gewoon kon blijven functioneren. Zo zonder werkend hart. Leeg. En toch maar doorgaan. Tot ik dacht: als straks alles is afgepakt, val ik er uiteindelijk bij de tramhalte of in de supermarkt bij neer. Of erger nog: thuis.

Op een dag, na een paar maanden in behandeling te zijn geweest, meende ik dat ik de behandelaar deelgenoot moest maken van mijn gevoel, dat het hoorde bij het therapeutische gesprek, dus ik zei tegen haar dat ik sterk het gevoel had dat ze iets van me had afgepakt. Het was natuurlijk al die maanden al de bedoeling geweest dat ik haar precies uit de doeken deed wat ik voelde en dacht en ervoer en zag en meemaakte, maar we hadden het voornamelijk over mijn

jeugd gehad. En het kind uit mijn jeugd is iemand anders dan wie ik nu ben; het was alsof ik uit mezelf gegroeid was.

Ik zat weer tegenover de behandelaar. Ze droeg een lange rok, tot over haar knie, en een lichtblauwe blouse. Ik zei tegen haar dat ik haar een heel lieve vrouw vond. Ze glimlachte en zei dat ze mij ook een heel lieve vrouw vond. We zeiden dankjewel tegen elkaar. We keken een paar seconden naar elkaar zonder een woord te zeggen, het was een blik van verstandhouding. Ze had haar handen weer net zoals tijdens de eerste kennismaking, bij het intakegesprek. Ik keek hoe ze haar handpalmen tegen elkaar drukte. Kleine witte handen die óók af en toe andere handen hadden gezocht om vast te houden.

Ik meende te zien dat ze rood werd. En omdat zij rood werd, werd ik ook een beetje rood, het kroop mijn hele gezicht over.

Wanneer ik verliefd ben, laat ik mezelf achter in degenen op wie ik verliefd ben, als ik bij die persoon wegga. Alsof ik mijn plek heb weggegeven. En zo voel ik me nu. Steeds. Als ik hier wegga. Deze praktijk uit. Maar dan anders.

Als je hier weggaat voelt het alsof je jezelf achterlaat? vroeg de behandelaar.

Ja, zei ik.

Alsof je jezelf hebt weggegeven?

Ja.

Ze schraapte haar keel, ze wierp een blik op een van de posters die achter mij aan de wand hingen,

of misschien keek ze wel helemaal nergens naar, en daarna richtte ze haar felle ogen op mijn ogen.

Oké, Liseth. Dan komen we uit op de volgende vraag en ik moet je die stellen, begrijp je dat?

Ik wist niet welke vraag ze wilde stellen, dus ik zei dat ik haar begreep.

Oké, zei ze weer. Ben jij verliefd op mij?

Op die vraag had ik niet gerekend. Ik zit altijd aan heel andere dingen te denken als het op onvermijdelijke vragen aankomt.

Nee, zei ik.

Dat weet je zeker?

Ja.

Voor de goede orde. Het is een doodnormaal fenomeen, hoor. Mensen worden verliefd op elkaar. Mannen op vrouwen. Vrouwen op mannen. Mannen op mannen. Vrouwen op vrouwen. Cliënten op behandelaars. Dat gebeurt aan de lopende band.

Ik had met heel veel dingen die aan de lopende band gebeurden helemaal niets.

Maar ik zei weer: Nee, dat is het niet. Ik wil alleen niet langer zoveel van mezelf achterlaten.

Je wilt jezelf zijn.

Ik knikte.

Daar kwam je al mee binnen.

Wat?

Je kwam al met die wens binnen, zei ze. De eerste keer. Misschien is dat het probleem.

Het probleem? vroeg ik.

Dat je dat van mij verlangt.

Ik verlang niets van je, zei ik.

Toch wel. Je weet honderd procent zeker dat je niet verliefd op mij bent? vroeg de behandelaar.

Nee. Ja, bedoel ik.

De behandelaar zei niets terug. Ze wachtte af.

Ik heb weleens over je gedroomd, zei ik.

Dromen zeggen mij niets.

Wil je niet horen wat ik heb gedroomd?

Nee. Het gaat me om de feiten.

Ik ben nooit verliefd op je geweest.

En toch voelt het alsof ik je iets afneem? Je ervaart bij mij hetzelfde gevoel als wanneer je op iemand verliefd bent?

Ik denk het. Maar dat komt door mezelf. Ik denk dat ik je iets moet geven. Dat doe ik dan. En daarna twijfel ik erover. Ik wil het terug komen halen. Dat gaat niet. Dus ik denk niet dat dit werkt.

Dat wat werkt?

Dit. Niet werkt. Op deze manier, zei ik. Zo werkt het niet. Het helpt niets, het gepraat. Ik heb al zoveel therapeuten geprobeerd, maar het gaat nooit echt goed met me. Het gaat nooit beter.

Wil je de moed opgeven? vroeg ze toen.

Ik knikte. En heel even gaf ik ook echt de moed op. Maar dat houdt een mens niet vol.

Nu zijn we in principe weer terug bij het begin. Ik vertelde al dat iemand tegen me zei dat hij me een bepaald soort therapie aan kon raden.

Wat voor therapie? vroeg ik.

Die raadgever, een man, kende een andere man die veel baat had gehad bij een houthakkerskamp voor mannen. Je hoefde daar niet de hele tijd te praten. Je was in de natuur. Je hakte hout. Je maakte vuur. Je was met mannen. En als je wilde kon je schreeuwen tegen de bomen. Als je niet wilde hoefde het niet. Je hoefde niets. Je moest er alleen naartoe gaan nadat je je had aangemeld en een week had aangevinkt op een aanmeldingsformulier.

Ik ben een vrouw, zei ik.

Dat hoeft niet per definitie een probleem te zijn, zei de tipgever die ik was tegengekomen op een feestje waar ik verder niemand kende.

Dus belde ik de organisator van de houthakkerskampen op. Ik vertelde dat ik Liseth heette.

Liseth? vroeg de organisator.

Ik hoorde hem mijn naam herhalen en even was het alsof ik nog nooit zo dicht in de buurt van de waarheid was gekomen. Ik bedoel: ik belde de man op. Ik zei mijn naam. De man herhaalde mijn naam. En ik was weer terug bij mezelf. Opnieuw was ik aan zet.

Ja, zei ik.

En je belt voor?

Ik bel voor mezelf.

Ik zal niet het hele gesprek van a tot z navertellen, maar het komt erop neer dat het de organisator in eerste instantie nogal een onoverkomelijk probleem leek dat ik geen man was, en na een tijdje gepraat te hebben zei hij: Misschien zijn die lijnen niet zo mak-

kkelijk te trekken; als je er geen problemen mee hebt om in de vrije natuur te plassen kun je je aanmelden voor ons kamp.

Geen enkel probleem, zei ik. Van dat plassen.

Het kamp begon op een vrijdagmiddag om vijf uur. Van tevoren hadden de deelnemers een routekaart opgestuurd gekregen in een grote bruine envelop waarvan de bovenzijde was dichtgeplakt met ontstellend veel plakband. Er zat ook een Opinel in de envelop. Het leek of het om een semigevaarlijke speurtocht ging, alsof het leven daar uiteindelijk toch op neer zou komen.

Ik heb vroeger takken schoongemaakt met de Opinel van mijn vader, net zo lang tot er een scherpe punt verscheen en ik mijn eigen wapen had. 's Avonds nam ik de tak bij me in bed, niet alleen om me te beschermen tegen indringers, maar ook om het zachte hout te aaien, nu ik de tak van zijn bast had ontdaan. Heel glad en zacht was die tak, ook al had ik er iemand mee dood kunnen maken.

Ooit werd ik met een groepje van de basisschool gedropt in een bos bij Lage Vuursche. Ik weet nog dat ik aanvankelijk dacht dat het een nepdropping was, dat ze niet een busje vol gedesoriënteerde slaperige schoolkinderen alleen zouden achterlaten in een verlaten bos met niets meer dan een 'zoek-het-maar-uit'. Dat kon kennelijk nog in die tijd, want na een uur lummelen, getier, geschreeuw en stomme grapjes

met zaklantaarns en gekke bekken trekken kwamen we erachter dat we echt zelf de weg terug naar huis moesten vinden. We waren niet bang. We begonnen gewoon te lopen. Ik weet nog dat ik me voor het eerst echt volwassen voelde toen ik bij een opkomende zon onze straat in wandelde en mijn huis zag.

We hadden thuis dikwijls hints gespeeld om de verveling tijdens lange winteravonden tegen te gaan. We speelden niet in ploegen of voor punten, fanatisme ontbrak in ons gezin; we beeldden om de beurt iets uit en iedereen mocht raden. Ik was aan de beurt om een beroep uit te beelden, ik stond op van de leren poef, had in mijn hoofd dat ik een houthakker was en terwijl ik naar mijn plek liep, ontstond de bijl die ik in mijn hand had, er verscheen een truckerspet op mijn hoofd en mijn spieren groeiden, spanden zich tegen mijn blouse, ik werd een man. Ik was in het bos en begon te hakken.

Een houthakker, zeiden mijn vader, moeder en mijn broer direct.

Een seconde gloeide ik van trots, dat ze het zo vlug hadden gezien dat ik houthakker was geworden. Tegelijkertijd voelde ik me betrappt, het was nou ook weer niet de bedoeling dat ze onmiddellijk mijn beroep zouden raden, zo bleef er niets van het spel over.

Dus ik zei: Nee, ik ben geen houthakker. Niemand geloofde me, maar ik hield met overtuiging vol dat een houthakker niet degene was naar wie ze op zoek moesten gaan.

Ze bleven zeker tien minuten raden, terwijl ik on-

dertussen de ene na de andere boom omkapte, blokken hout kliefde om de rest van de winter mee door te komen.

Mijn broer zuchtte voortdurend van ongeduld en zei na een tijdje: Je bent toch echt een houthakker. Of je bent een idioot die met zijn armen door de lucht maait en een houthakker probeert na te doen. Ik zou niet weten wie je anders bent.

Ik wist dat ik nu moest toegeven.

Omdat ik mijn verlies niet wilde nemen, zei ik: Ja, maar ik ben niet zomaar een houthakker.

Niet zomaar? vroeg mijn vader.

Nee.

Wat voor houthakker ben je dan?

Ik kon niet uitleggen wat ik bedoelde. Ik wist het wel, maar het viel niet in woorden te vatten.

Er waren al een paar mannen toen ik mijn auto parkeerde voor een vrijstaand huis, omringd door sparren. De grond was zacht (aarde, naalden, mos, insecten, iets levends) en veerde onder mijn voeten. De lucht die ik inademde drong diep door in mijn longen. Ik werd er wakker van.

De mannen stonden voor het huis en ze dronken thee uit grote mokken. Het zag er lief uit, die mannen met hun kop thee, een beetje pratend midden in een bos. Op de een of andere manier had ik flessen bier verwacht, wat meer over mijn idee van mannen zegt dan over het kamp. Alhoewel, alcohol was verboden deze week. In de folder stond dat het niet de